



# Progresīvā supranukleārā paralīze: informācija pacientiem

## KAS IR PARKINSONISMS? NETIPISKS PARKINSONISMS? PARKINSON-PLUS?

Parkinsonisms ir stāvoklis, ko raksturo vairākas nozīmīgas motoras funkcijas:

- trīce / tremors
- muskuļu stīvums (rigiditāte)
- lēna kustība (bradikinēzija)
- lēna, šļūcoša gaita

Parkinsona slimības (PS) ir vislabāk pazīstamā parkinsonisma forma. Netipisks parkinsonisms, saukts arī par Parkinson-plus sindromu, ir tāds stāvoklis, kad pacientam bez parkinsonisma ir arī citi traucējumi, tādi kā agrīni līdzsvara traucējumi/ krišana, vāja reakcija uz medikamentu levodopu, agrī uztveres traucējumi, kā arī traucēta asins spiediena, zarnu, urīnpūšļa kontrole.

Progresīvā supranukleārā paralīze (PSP) ir visizplatītākais netipiska parkinsonisma tips, bet tā ir tikai aptuveni desmitā daļa no PS.

## KĀDAS IR TIPISKĀS PSP PAZĪMES?

PSP pazīstams arī kā Steele-Richardson-Olszewski sindroms, kas skar vīriešus un sievietes vienādi. Slimība, visbiežāk, sākas ap 60 gadu vecumu.

- Sākumā pacientiem ar PSP rodas grūtības ar staigāšanu, līdzsvaru- tie neapzināti var krist at muguriski, pat vairākkārt diennaktī. Dažiem ir problēmas staigāt, jo viņiem ir sajūta, ka pēdas ir pielīmētas pie grīdas. Tomēr PSP simptomi mēdz būt asimetriski un daļa pacientu spēj pārvietoties ātri un impulsīvi.
- Pacientiem rodas grūtības ar acu kustībām, it īpaši skatoties uz leju. Tas apgrūtina lasīšanu un var izraisīt redzes dubultošanos. Var būt arī neapzināta mirkšķināšana vai acs aizvērsana, kā arī grūtības atvērt acis.
- Lēnās kustības var palēnināt ikdienas dzīves aktivitātes.
- Pacienti var izjust stīvumu, it īpaši sprandas daļā.
- Sejas izteiksme var mainīties, tie var skatīties uz priekšu ar paceltām uzacīm un sarauktu pieri, radot izbrīnītu sejas izteiksmi.
- Pacienti var piedzīvot aizsmakušu, neskaidru, čīkstošu balsi un rīšanas grūtības.
- Var rasties kognitīvie traucējumi, tai skaitā motivācijas samazināšanās vai zudums, emocionālas svārstības un demence.

Stāvoklis atšķiras katram pacientam individuāli. Dažās formās sastingšana pastaigas laikā un lēnīgums ir galvenās iezīmes. Citās formās, ir agrā trīce un pazīmes, kas vairāk atgādina PS.

## KĀ TO DIAGNOSTICĒ?

PSP tiek diagnosticēta bastoties uz slimības vēsturi un neiroloģisko izmeklēšanu. Slimības sākumā, tās simptomi var būt līdzīgi kā pie PS, apgrūtinot diagnosticēšanu. Nav specifisku asinis analīžu vai citu testu diagnozes apstiprināšanai, bet dažkārt smadzeņu MRI var palīdzēt apstiprināt diagnozi, jo tajā var redzēt, ka atsevišķi smadzeņu rajoni - vidussmadzenes un pieres daivas, sarūk. Vienīgais veids, kā apstiprināt PSP diagnozi, ir veikt autopsiju un smadzeņu audu analīzi.

## KĀDS IR IEMESLS?

PSP cēlonis nav zināms. PSP ir saistīts ar proteīna tau uzkrāšanos noteiktās smadzeņu šūnās un to var redzēt pēc smadzeņu sekcijas. Cēlonis šai proteīna uzkrāšanai nav zināms. PSP parasti netiek uzskatīts par iedzimtu. PSP neizplatās no cilvēka uz cilvēku un tas nav saistīts ar tiešu apkārtējās vides iedarbību.

## VAI TO VAR ĀRSTĒT?

Nav zāļu, lai izārstētu, palēninātu vai apturētu PSP progresēšanu. Slimības sākumā dažas zāles, kuras lieto PS ārstēšanai (piemēram, levodopa), var palīdzēt mazināt PSP simptomus. Tomēr, kad PSP progresē, zāles daudz nepalīdz. Savukārt, dažas zāles, kuras pielieto demences un Alcheimera slimības ārstēšanā, var palīdzēt PSP pacientiem ar viņu domāšanas un atmiņas traucējumiem. Botulīna toksīna injekcijas var palīdzēt ārstēt piespiedu plakstiņu aizvērsanos. Pastāv arī zāles, kas var palīdzēt emociju izmaiņām, piemēram, raudāšanai vai nevaldāmiem smiekliem. Antidepresanti var palīdzēt ārstēt depresiju un trauksmi.

Runas un rīšanas traucējumu gadījumā, kas var novest pie malnutricijas un pneimonijas, var palīdzēt logopēds. "Runājoša tastatūra" Jūsu datorā var palīdzēt izteikties Jūsu vietā.

Darba terapija var palīdzēt turpināt veikt ikdienas darbības. Fizioterapija var palīdzēt ar staigāšanu un līdzsvara jautājumiem. Dažas brilles ar spoguļ-prizmas lēcām var palīdzēt ar redzes problēmām. Kopumā, kad slimība progresē, var būt nepieciešama ilgtermiņa aprūpes plānošana.